

Роль судів у суспільстві:

думка громадян, суддів та інших правників

Який імідж суду в очах громадян і чи згодні з такою думкою судді?

Як змінився рівень довіри до судів після Революції Гідності і що на це вплинуло?

Чи є професія судді престижною і що на це впливає?

Хто несе загрозу незалежності судді?

Яка поведінка судді є недоброчесною?

Київ – 2020

Зміст

Ставлення до судів	3
Ставлення до професії судді.....	10
Незалежність суддів.....	12
Доброчесність	15

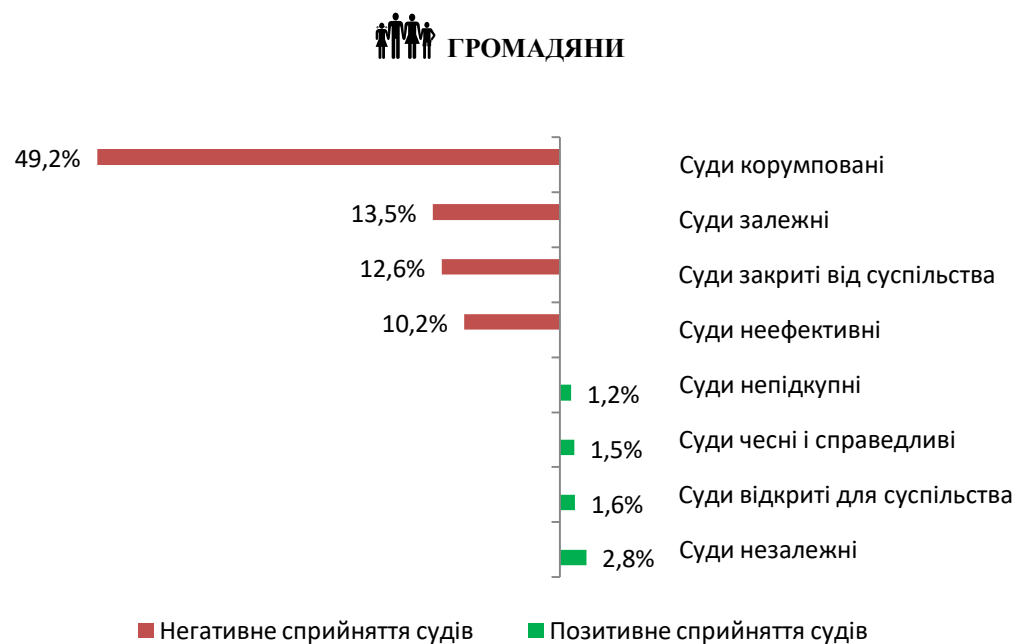
Опитування проведено на замовлення Центру політико-правових реформ за фінансової підтримки Європейського Союзу в межах проекту «Посилення ролі громадянського суспільства у забезпеченні демократичних реформ і якості державної влади» (проект реалізовувався у жовтні 2017 – вересні 2019 рр.).

Опитування громадян провела соціологічна служба Центру Разумкова спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва з 6 по 11 грудня 2019 року в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей. Опитано 2018 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%.

Опитування суддів та інших правників проведено Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва онлайн-анкетуванням у листопаді-грудні 2019 року. Опитано 217 суддів та 174 інших правників.

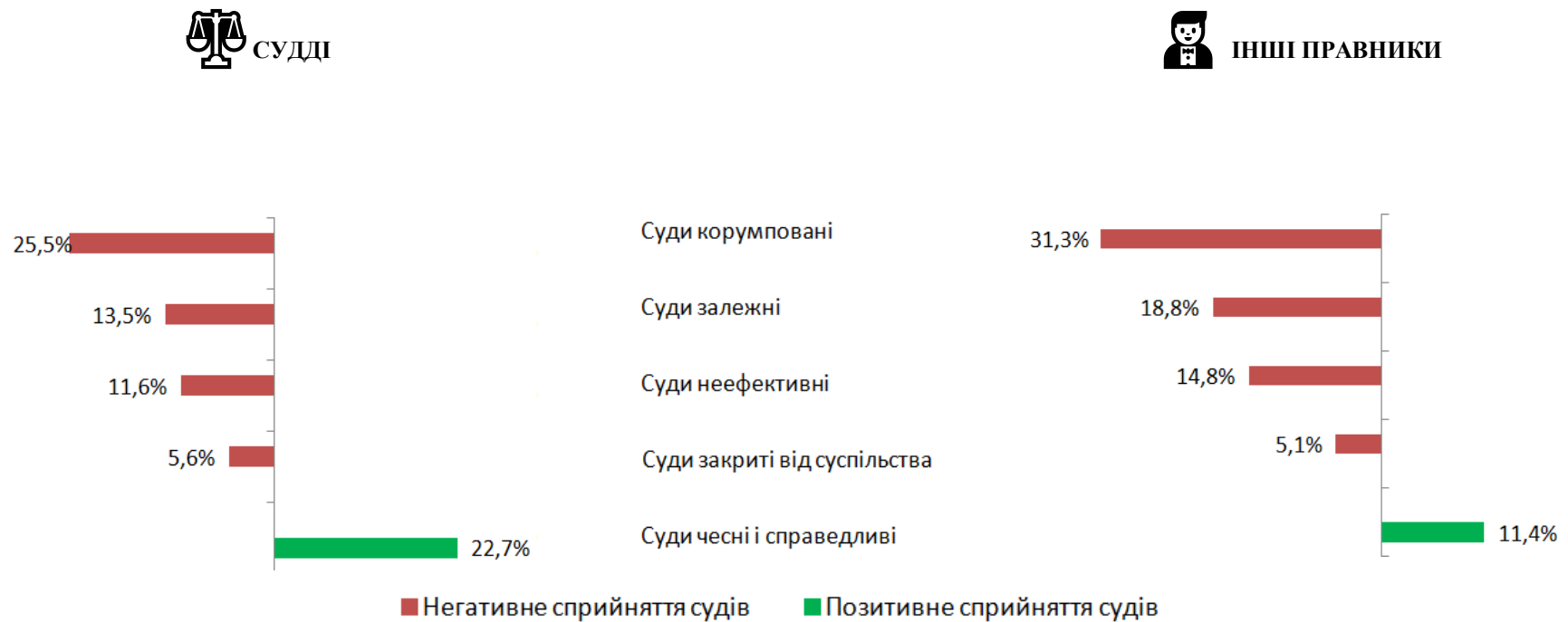
Ставлення до судів

Що з названого **НАЙКРАЩЕ** описує Вашу думку про теперішні суди в Україні?

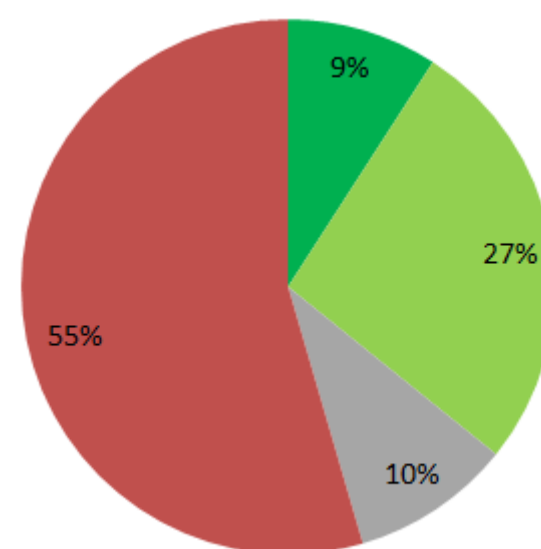
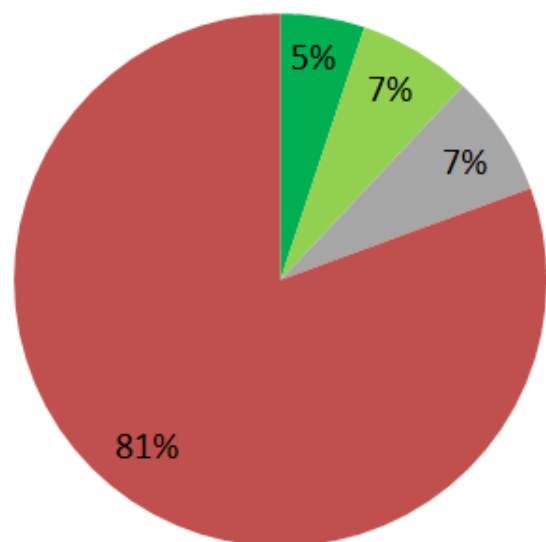
Понад 85 % опитаних громадян асоціюють суди переважно з негативними рисами, лише 7 % – переважно з позитивними рисами. Решта опитаних не визначилися.

Що з названого **НАЙКРАЩЕ** описує думку більшості населення про теперішні суди в Україні?

Судді з більшим оптимізмом сприймають ставлення громадян до судів, ніж це є насправді. Думка інших правників ближча до оцінок громадян. Так, більшість суддів та інших правників вважають, що громадяни асоціюють суди з негативними характеристиками, насамперед з корумпованістю (26 % суддів, 31 % інших правників). 23 % суддів і лише 11 % інших правників вважають, що в очах громадян суди насамперед асоціюються з чесністю та справедливістю.

Як Ви вважаєте, чи відповідає думка більшості населення про теперішні суди в Україні реальності?

Абсолютна більшість суддів (81 %) переконана, що реальна ситуація в судах є кращою, ніж думка населення про теперішні суди. Трохи більше половини інших правників (55 %) також так вважають, але кожен четвертий правник вважає, що думка населення відповідає реальності, а кожен десятий – що думка населення є навіть кращою за реальність.

Припустимо, Вам потрібно звернутися до суду і Ви вагаєтеся, чи варто це робити? Які мотиви можуть змусити Вас не звертатися? (не більше трьох відповідей)

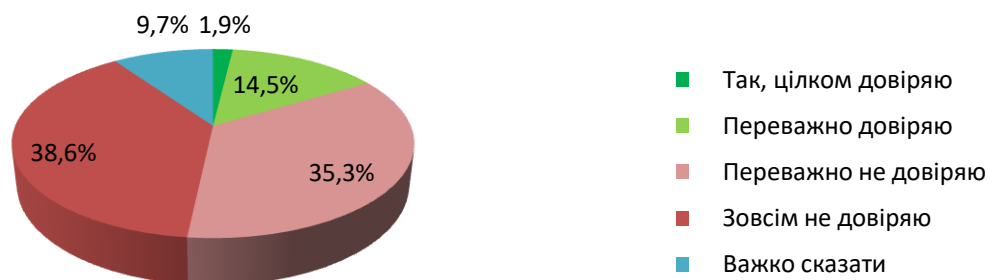
 ГРОМАДЯНИ

Найбільшими фобіями громадян, що перешкоджають зверненню до суду, є: відсутність віри у можливість отримати справедливе рішення суду (50 %), очікування судової тяганини (45 %), необхідність давати хабарі (41 %).

Чи довіряєте Ви судам в Україні?

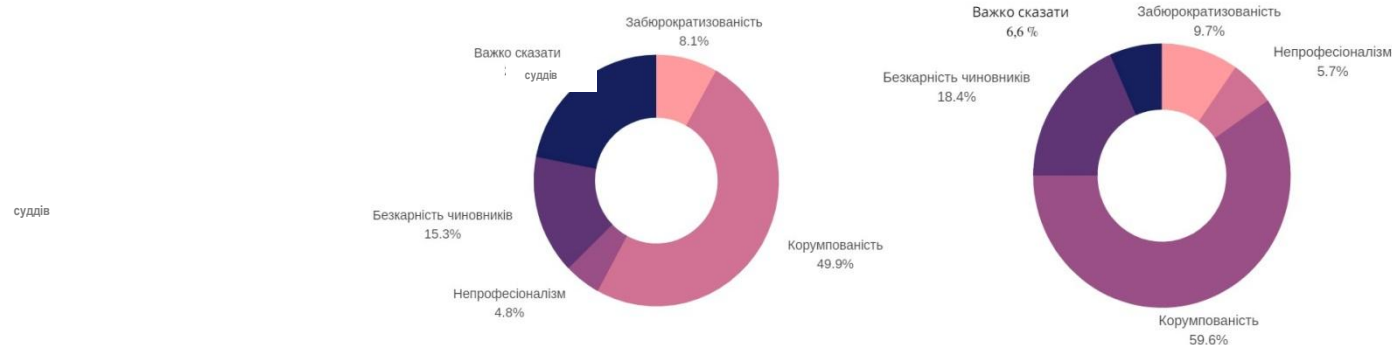
 ГРОМАДЯНИ

Якщо Ви не довіряєте судам, що є ГОЛОВНОЮ причиною недовіри?

% від усіх

% від тих, хто не довіряє судам

74 % населення не довіряє судам, 16 % – схильні довіряти суду. Баланс довіри складає мінус 58 %. Головною причиною недовіри до судів є їхня репутація як корумпованих установ. Інші чинники (безкарність суддів, забюрократизованість, непрофесіоналізм) впливають на довіру до суду меншою мірою.

Чи змінився рівень Вашої довіри до судів з 2014 року?

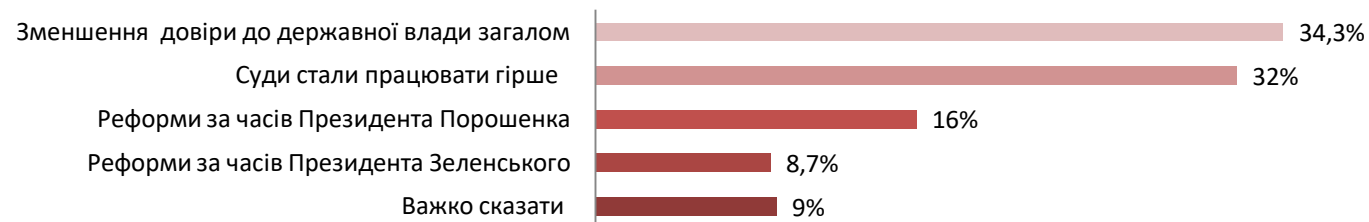
 ГРОМАДЯНИ

Що стало причиною збільшення Вашої довіри до судів, починаючи з 2014 року? у відсотках від тих, хто довіряє судам більше, ніж до 2014 року

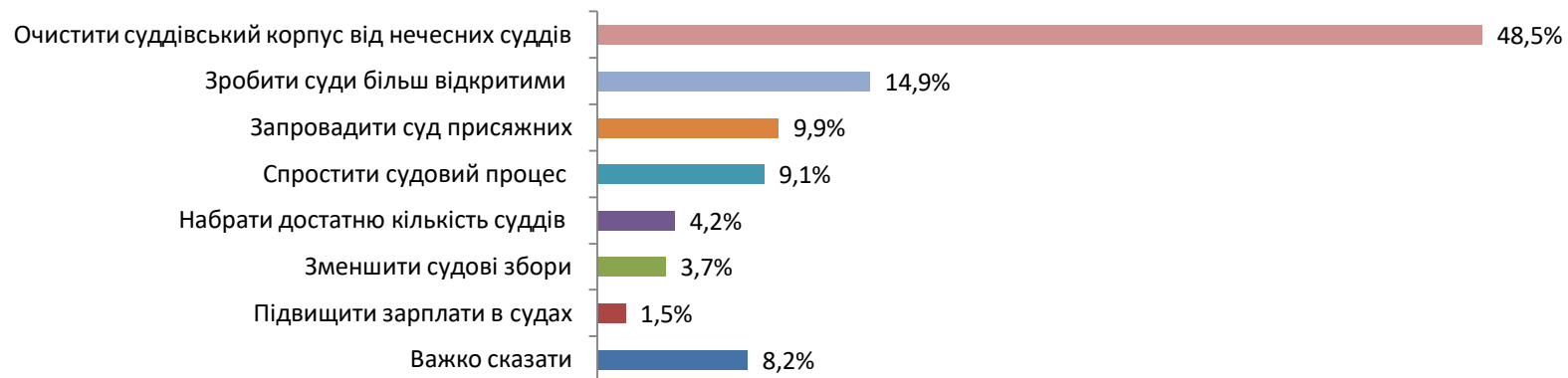
Що стало причиною зменшення Вашої довіри до судів з 2014 року? у відсотках від тих, хто довіряє судам менше, ніж до 2014 року

Майже 70 % громадян не змінили ставлення до судів з 2014 року. Кількість тих, хто став менше довіряти судам, незначно перевищує тих, хто став довіряти більше. Найбільше вплинули на зменшення довіри до судів загальне зменшення довіри до державної влади та враження про те, що суди почали працювати гірше. Реформи президентів Порошенка та Зеленського, загальне підвищення довіри до державної влади, враження про те, що суди почали працювати краще, – майже однаково вплинули на збільшення довіри до судів серед тих, хто почав довіряти судам більше.

Що слід змінити ПЕРЕДУСІМ, аби Ви стали більше довіряти судам?

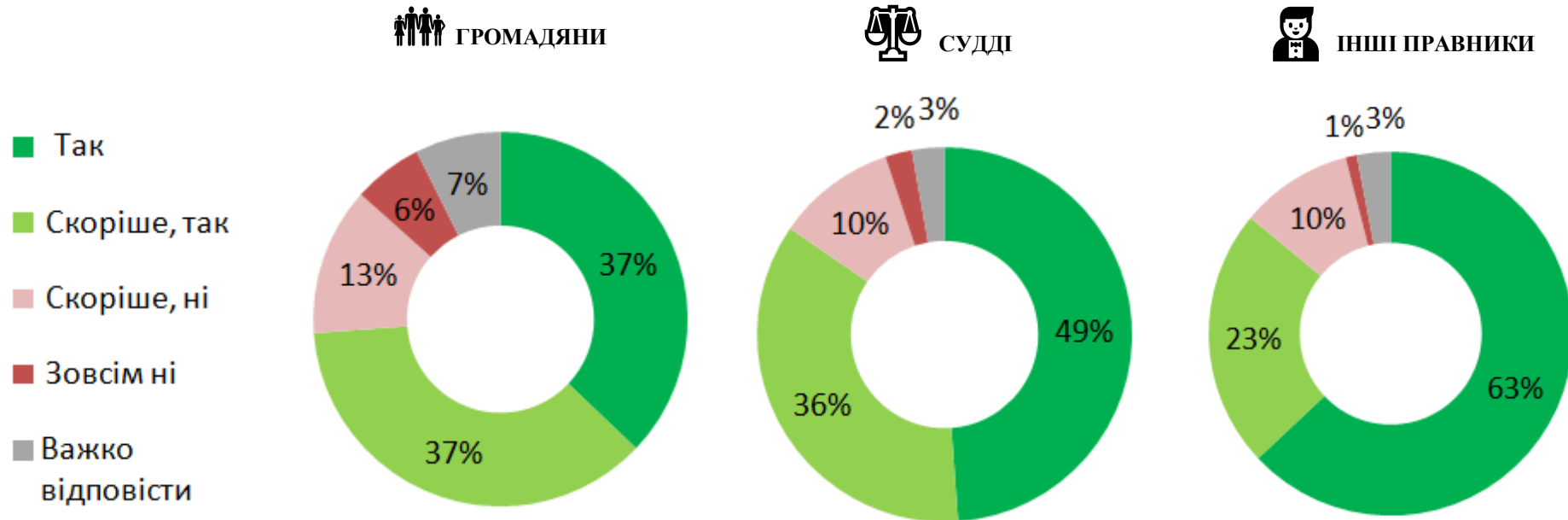
 ГРОМАДЯНИ

Найбільше громадян стане довіряти судам, якщо в суддівському корпусі не буде нечесних суддів. Запит на очищення суддівського корпусу залишається нереалізованим.

Ставлення до професії судді

Чи вважається професія судді в Україні престижною?

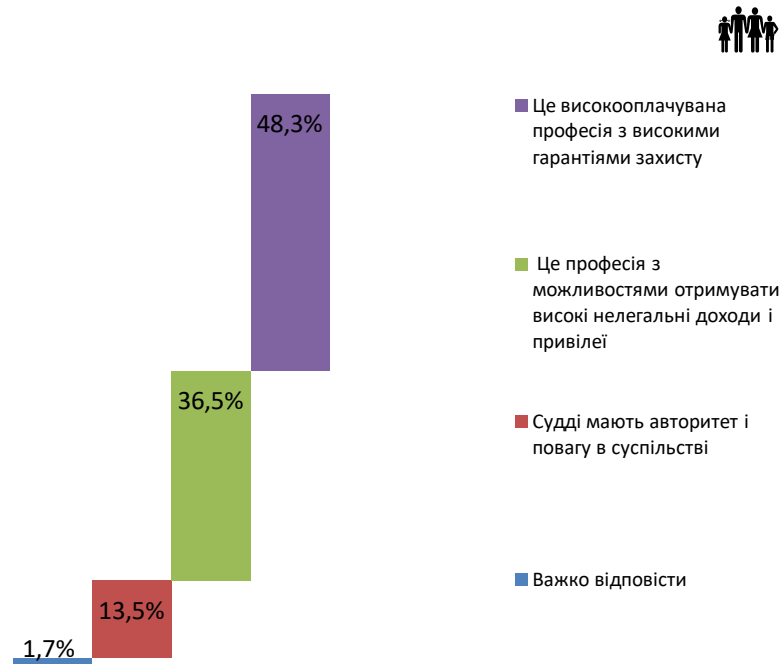

Абсолютна більшість громадян, суддів та інших правників погоджується з тим, що професія судді вважається престижною в українському суспільстві. Не погоджуються з цією тезою лише 19 % громадян, 12 % суддів та 11 % інших правників.

Чим НАЙБІЛЬШЕ обумовлена ...

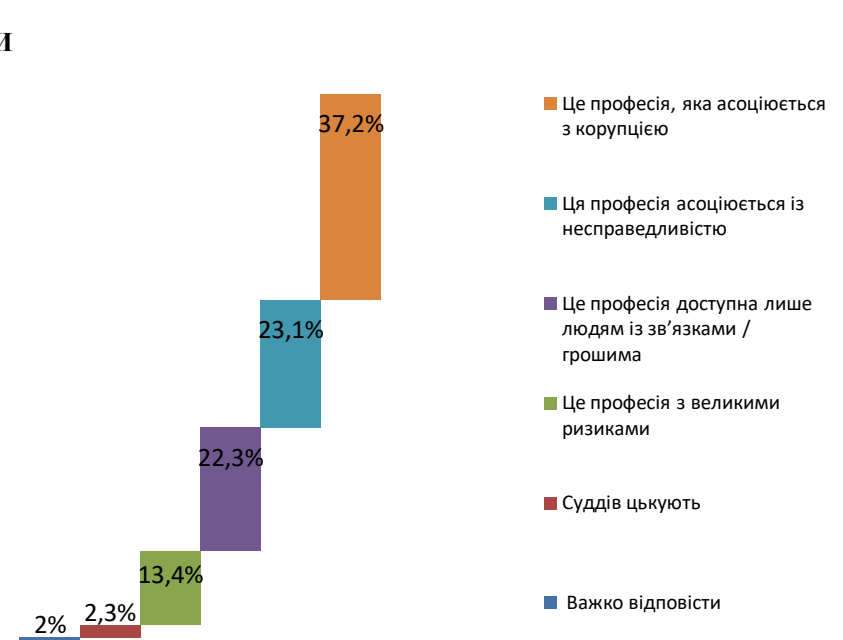
...престижність професії судді в українському суспільстві?

% тих, хто вважає професію судді престижною

...НЕпрестижність професії судді в українському суспільстві?

% тих, хто НЕ вважає професію судді престижною

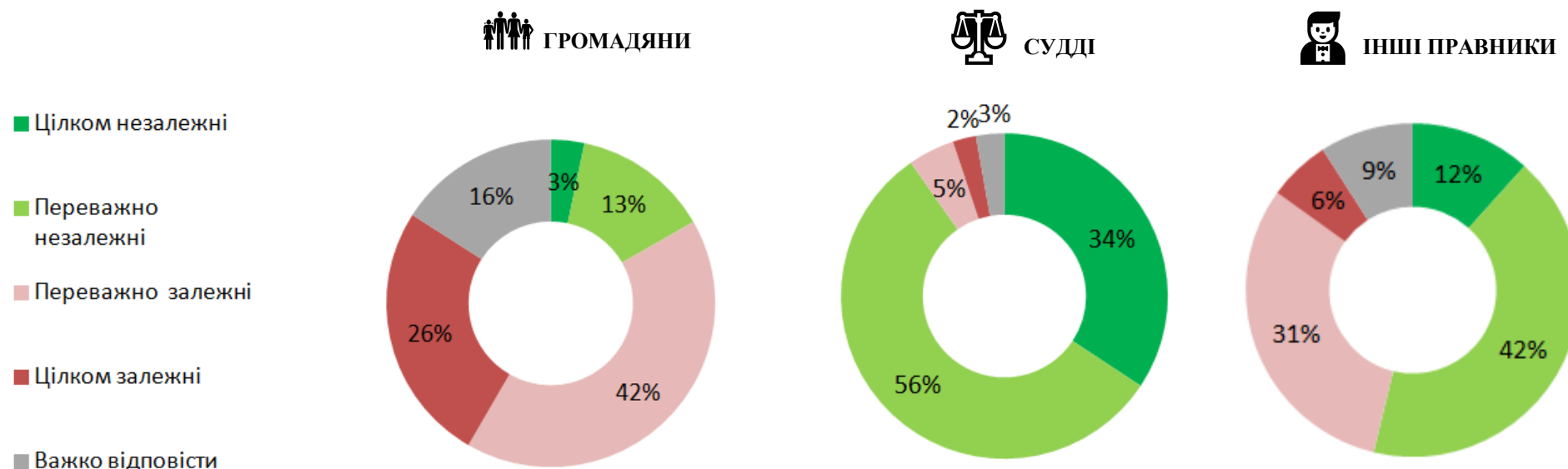

Майже половина з тих, хто вважає професію судді престижною переконана, що престижність посади судді обумовлена тим, що це високооплачувана професія з високими гарантіями захисту. Водночас понад третина опитаних вважає, що престижність посади обумовлена можливістю отримувати високі нелегальні доходи і привілеї. І лише 14 % вважають, що престижність професії судді заснована на авторитеті і повазі у суспільстві.

Найсильніше на сприйняття професії судді як НЕпрестижної впливає те, що ця професія асоціюється з корупцією. Вагомими чинниками є також сприйняття професії як елітарної (доступної лише людям з грошима чи зв'язками) та такою, що пов'язана з несправедливістю.

Незалежність суддів

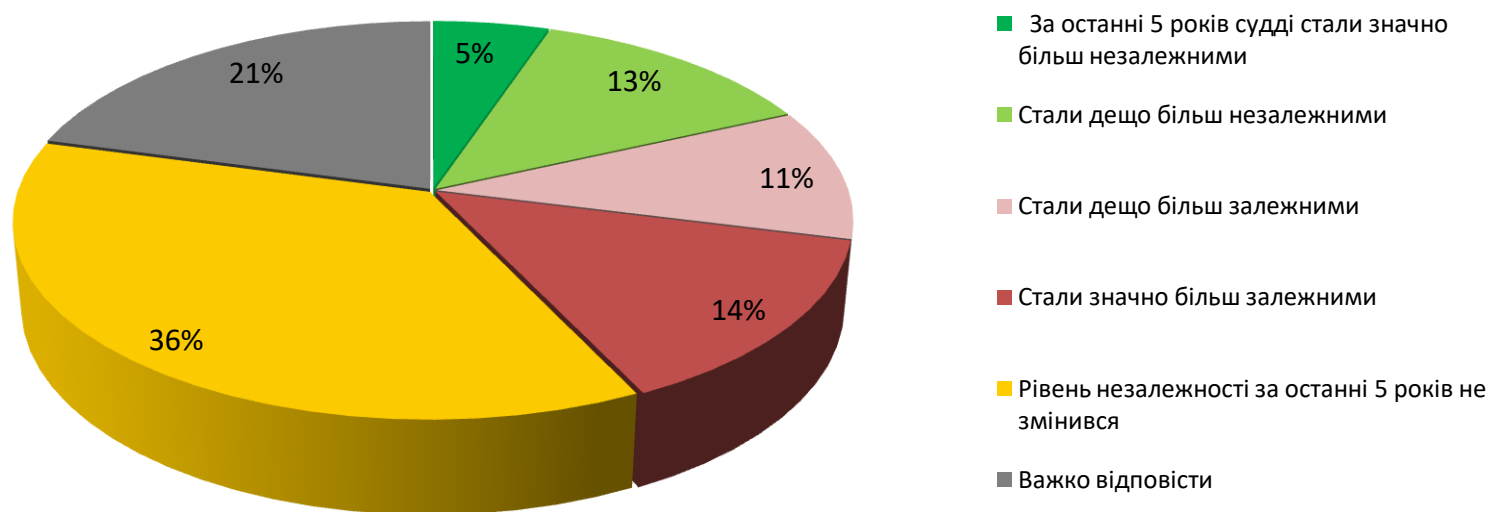
Наскільки судді є незалежними?

Оцінки суддів і громадян щодо незалежності суддів кардинально відрізняються. Абсолютна більшість громадян вважає суддів переважно або цілком залежними – 68 %, тоді як 90 % суддів вважають себе переважно або цілком незалежними. Думка інших правників приблизно посередині – ледь більше половини також вважають суддів переважно або цілком незалежними і 37 % – залежними.

Як Ви вважаєте, за останні п'ять років судді стали більш чи менш незалежними?

 ГРОМАДЯНИ

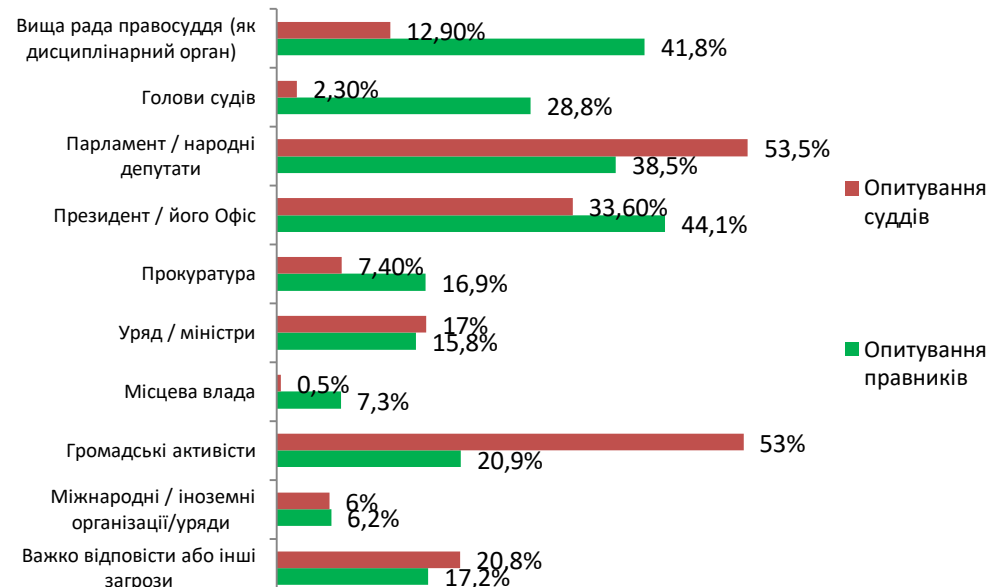
Відносна більшість опитаних (36 %) громадян вважає, що рівень незалежності суддів не змінився за останні 5 років. Водночас частка тих хто вважає, що судді стали більш залежними (25 %) незначно перевищує тих, хто вважає, що ситуація із забезпеченням незалежності суддів покращилась (18 %).

Хто сьогодні становить найбільшу загрозу незалежності СУДДІ? *не більше 3 відповідей*

ГРОМАДЯНИ

СУДДІ та ІНШІ ПРАВНИКИ

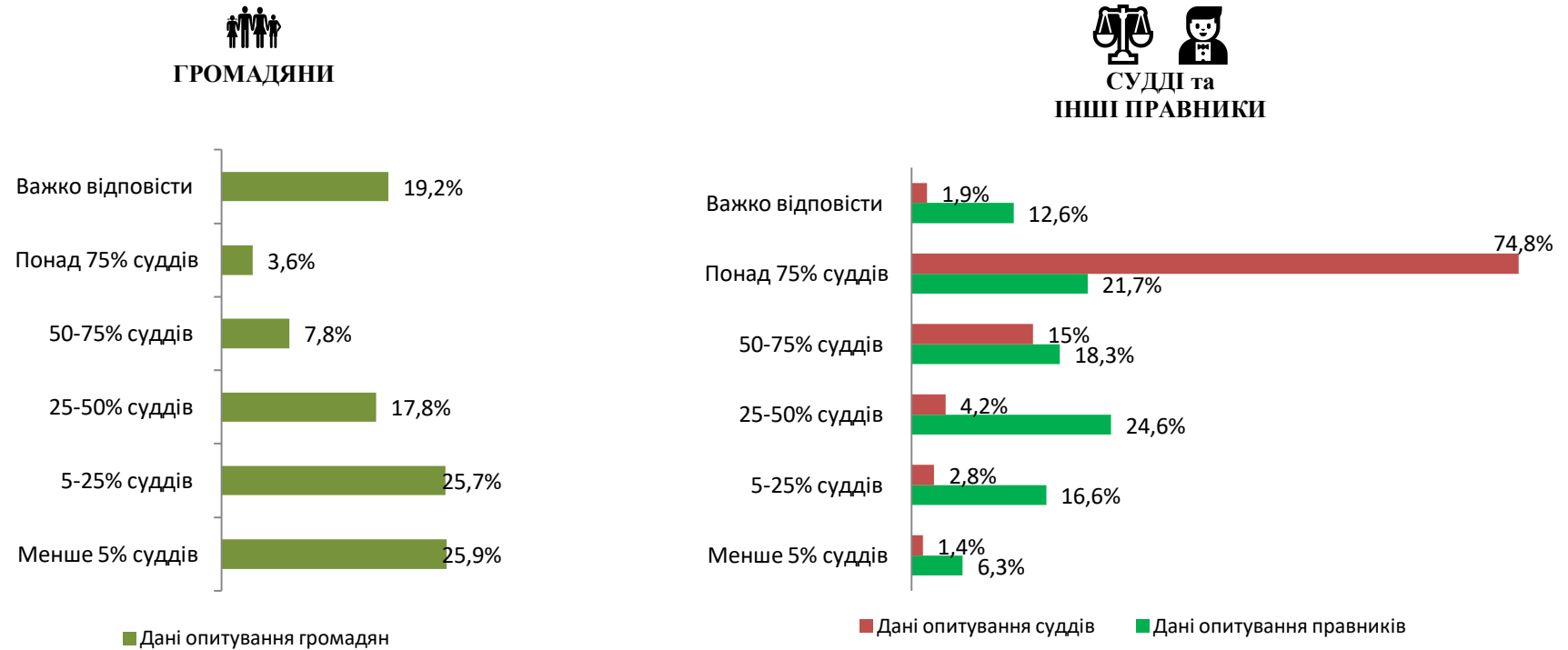

Громадяни, судді, інші правники по-різному оцінюють найбільші загрози для незалежності судді. На думку громадян, найбільшу загрозу суддівській незалежності становить Вища рада правосуддя (21 %), голови судів (19 %), Парламент / народні депутати (16 %) і Президент / його офіс та Генпрокурор (по 15 %). Більшість суддів бачать загрозу своєї незалежності у Парламенті / народних депутатах (54 %), громадських активістах (53 %), Президентові / його офісі (34 %), Уряді / міністрах (17 %). Водночас інші правники вважають, що ключові загрози суддівській незалежності виходять з боку Президента / його офісу (44 %), Вищої ради правосуддя (42 %), Парламенту / народних депутатів (39 %), голів судів (29 %).

Серед інших загроз, не відображених у варіантах відповідей, респонденти називали «ЗМІ», «олігархи», «ніхто не загрожує», «у різних випадках різні загрози» тощо.

Доброчесність

На Вашу думку, наскільки суддівський корпус є доброчесним? Доброчесними є:

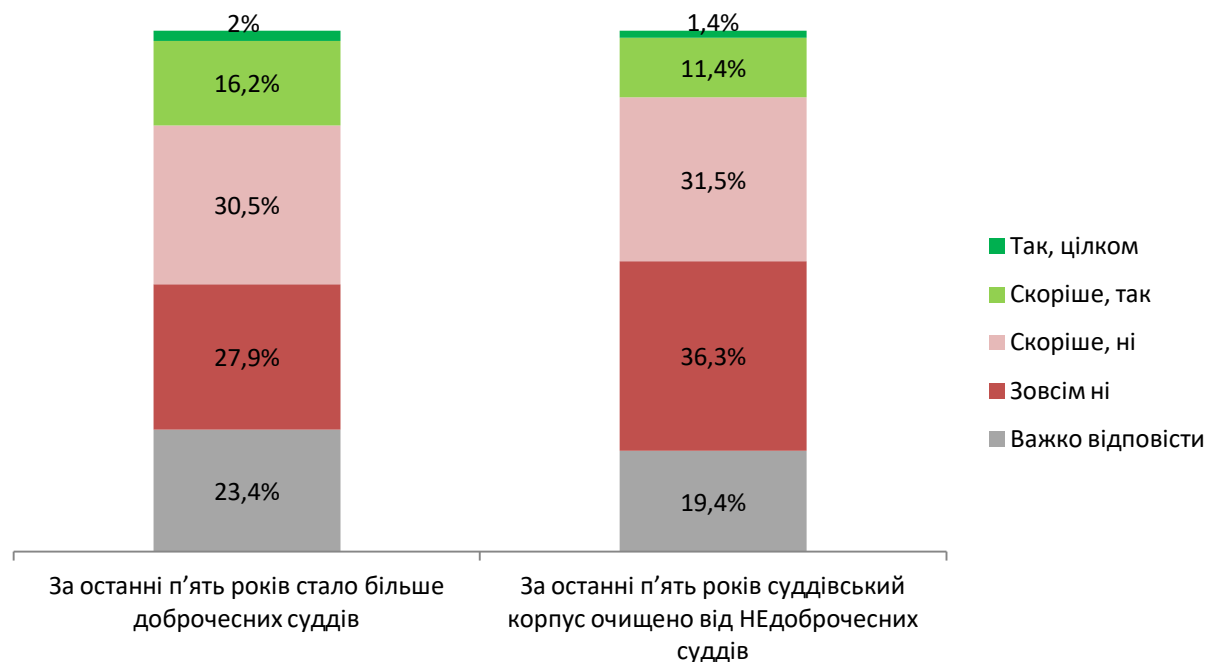

Громадяни та судді суттєво розходяться в оцінках доброчесності суддівського корпусу. Більше половини громадян вважає, що доброчесними є менше 25 % суддів. Натомість три чверті суддів переконані у тому, що доброчесними є понад 75 % їхніх колег. Думка інших правників менш критична, ніж громадян загалом, але не така уже й далека від них.

Чи погоджуєтесь ВИ з такими твердженнями щодо результатів оновлення/очищення судової системи?

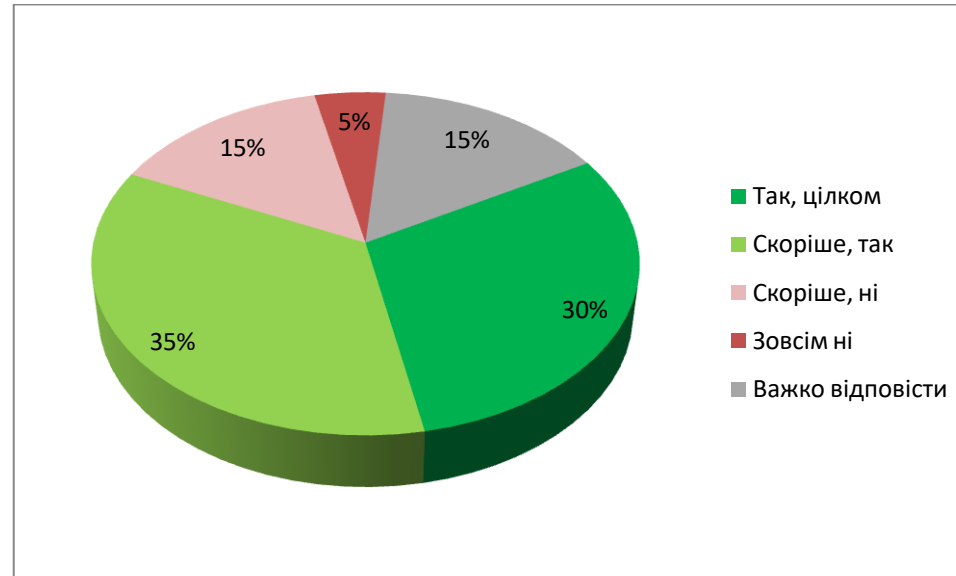
ГРОМАДЯНИ

Більшість опитаних не бачить позитивних змін у доброчесності суддівського корпусу. Лише 18 % скоріше погоджуються з тезою про збільшення кількості доброчесних суддів за останні 5 років, 13 % вважають, що суддівський корпус було очищено від недоброчесних суддів.

Сьогодні можна «купити» будь-яке судове рішення

 ГРОМАДЯНИ

Більшість громадян переконані у можливості купити будь-яке судове рішення (65 %). Не вірить у це лише кожен п'ятий опитаний.

Як Ви вважаєте, на що заслуговує суддя, який...?

ГРОМАДЯНИ

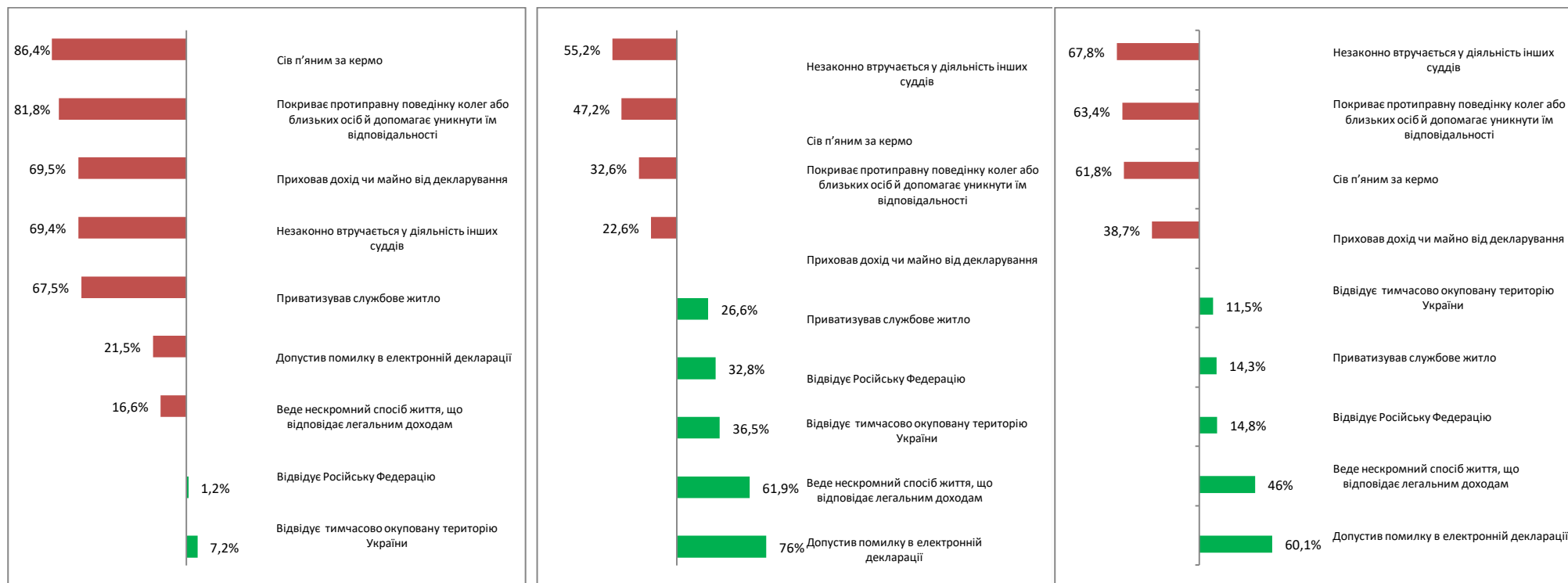

СУДДІ

ІНШІ ПРАВНИКИ

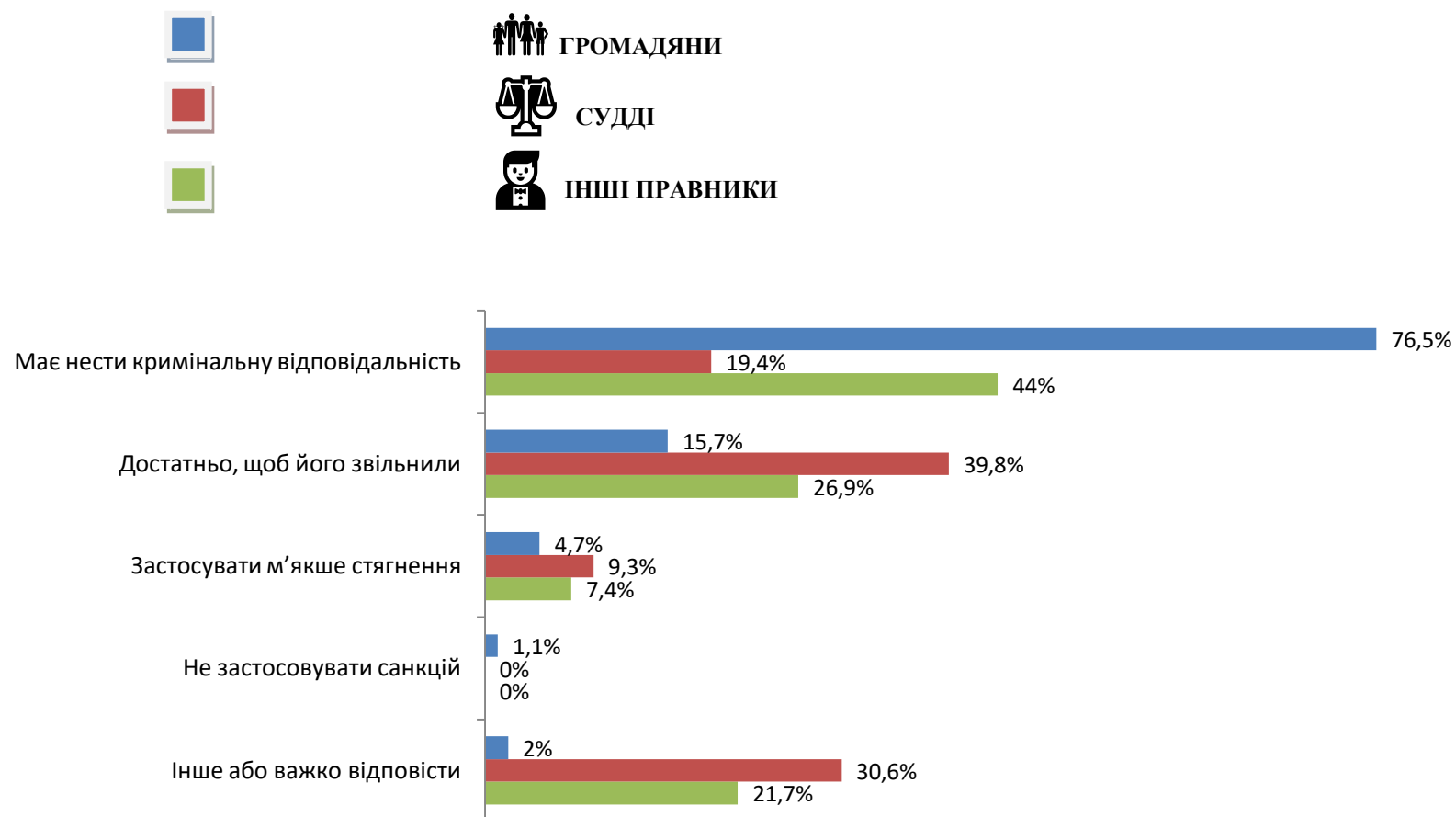
■ Кримінальна відповідальність або звільнення ■ М'яке покарання або відсутність покарання

Графік побудований за принципом балансу. Наприклад, якщо 90 % опитаних будуть переконані, що за певну поведінку слід притягати до кримінальної відповідальності чи звільняти з роботи, а 10 % будуть вважати, що можна обмежитись м'якшим покаранням, графік показуватиме 80 % на користь кримінальної відповідальності або звільнення.

Більшість громадян вважає, що судді, які сіли п'яними за кермо, покривають протиправну поведінку колег чи близьких, приховали дохід або майно від декларування, незаконно втручаються у діяльність інших суддів, допустили помилку в електронній декларації, вели нескромний спосіб життя, навіть якщо він відповідав їхнім доходам, – заслуговують на притягнення їх до кримінальної відповідальності або заслуговують звільнення. Судді та інші правники більш «толерантні» до цих вчинків і готові виправдати частину з них. Детальна інформація про оцінку кожного з видів поведінки – на наступних слайдах.

Як Ви вважаєте, на що заслуговує суддя, який сів п'яним за кермо?

Примітка. 4 % суддів, які взяли участь в опитуванні, вважають, що суддю можна пробачити, якщо він визнав і усвідомив свою вину. Серед інших варіантів судді також називали: «притягнення до адміністративної відповідальності на загальних підставах».

Як Ви вважаєте, на що заслуговує суддя, який покриває протиправну поведінку колег або близьких осіб й допомагає уникнути їм відповідальності?

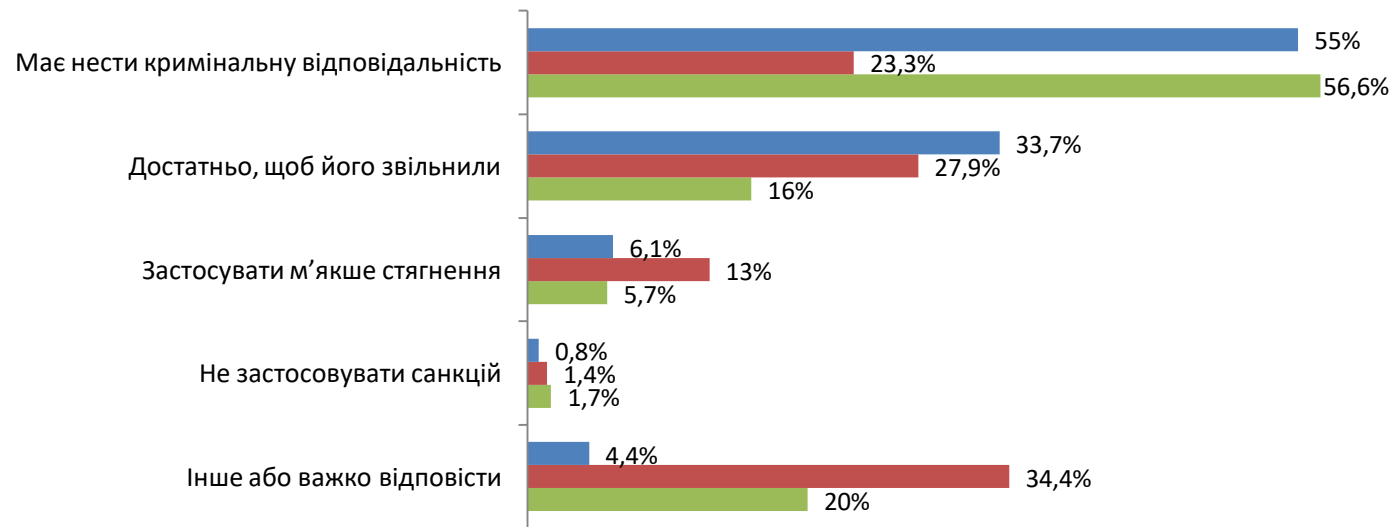
 ГРОМАДЯНИ

 СУДДІ

 ІНШІ ПРАВНИКИ

Примітка. 4 % суддів, які взяли участь в опитуванні, вважають, що суддю можна пробачити, якщо він визнав і усвідомив свою вину. Серед інших варіантів судді також називали: «нести встановлену законом дисциплінарну, адміністративну чи кримінальну відповідальність залежно від характеру дій та наслідків».

Як Ви вважаєте, на що заслуговує суддя, який приховав дохід чи майно від декларування?

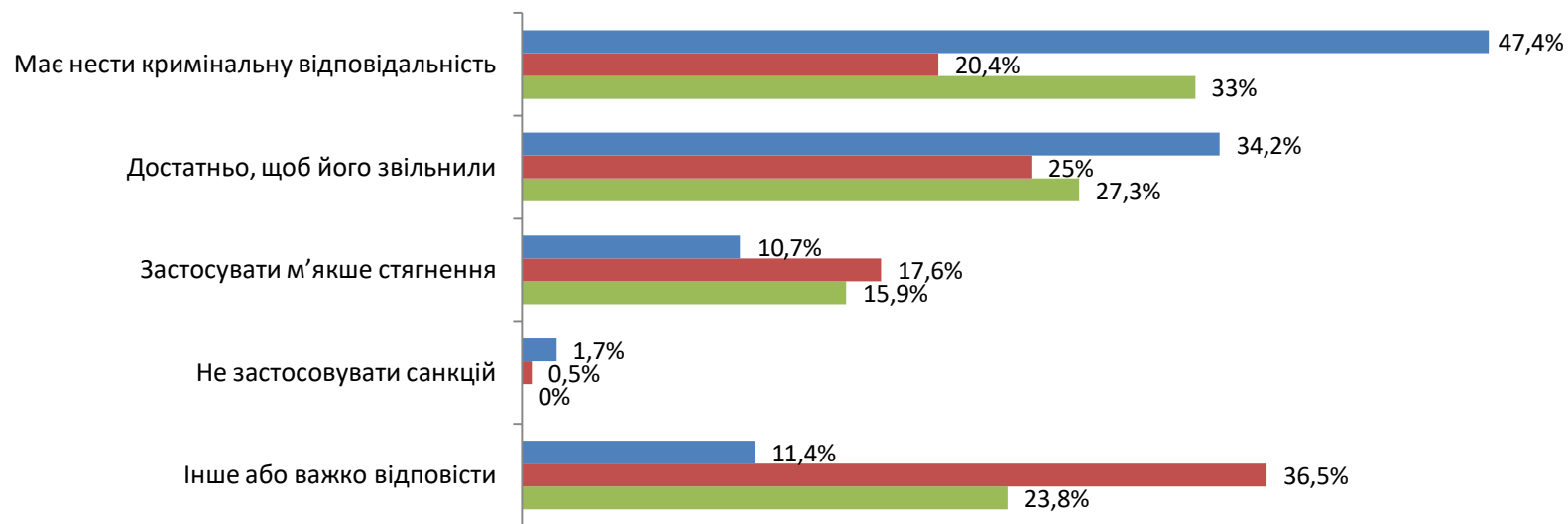
 ГРОМАДЯНИ

 СУДДІ

 ІНШІ ПРАВНИКИ

Примітка. 5 % суддів, які взяли участь в опитуванні, вважають, що суддю можна пробачити, якщо він визнав і усвідомив свою вину. Серед інших варіантів судді також називали: «нести передбачену законом відповідальність залежно від обставин та розміру прихованого прибутку чи майна».

Як Ви вважаєте, на що заслуговує суддя, який незаконно втручається в діяльність інших суддів?

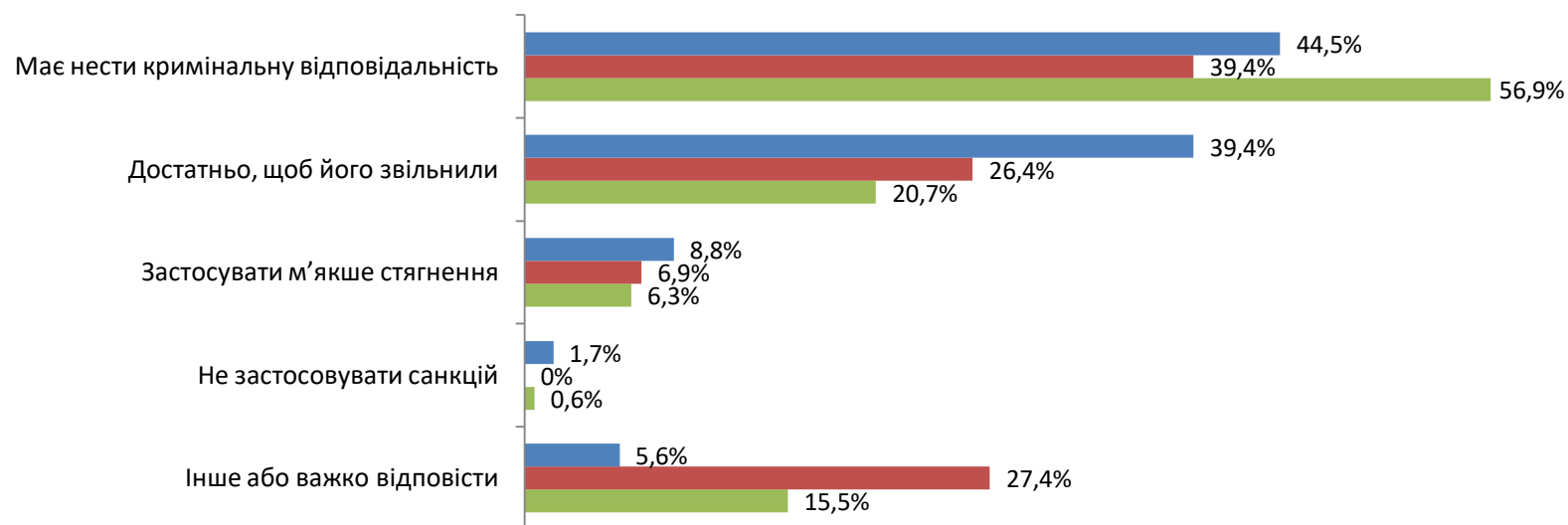
ГРОМАДЯНИ

СУДДІ

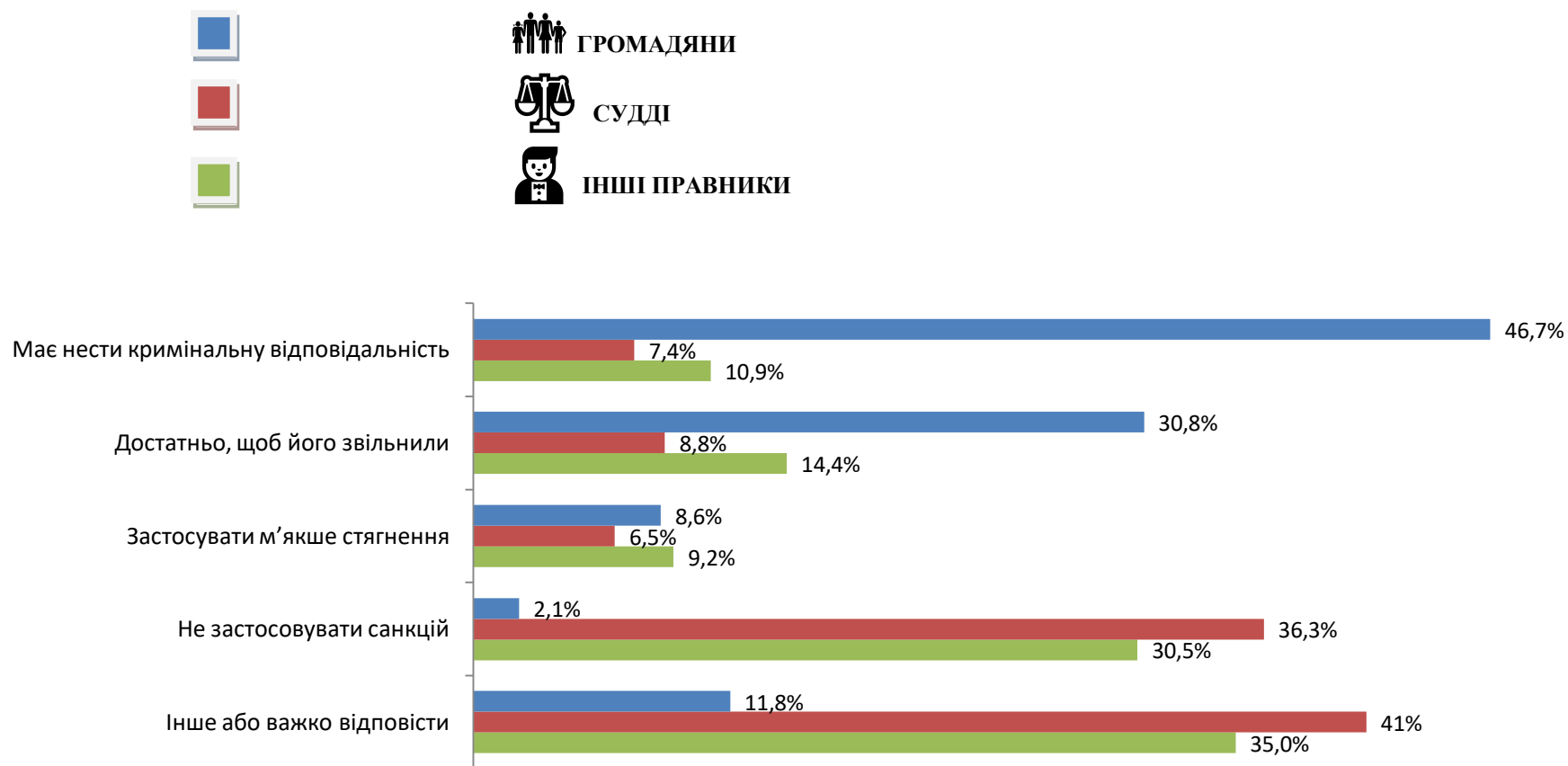

ІНШІ ПРАВНИКИ

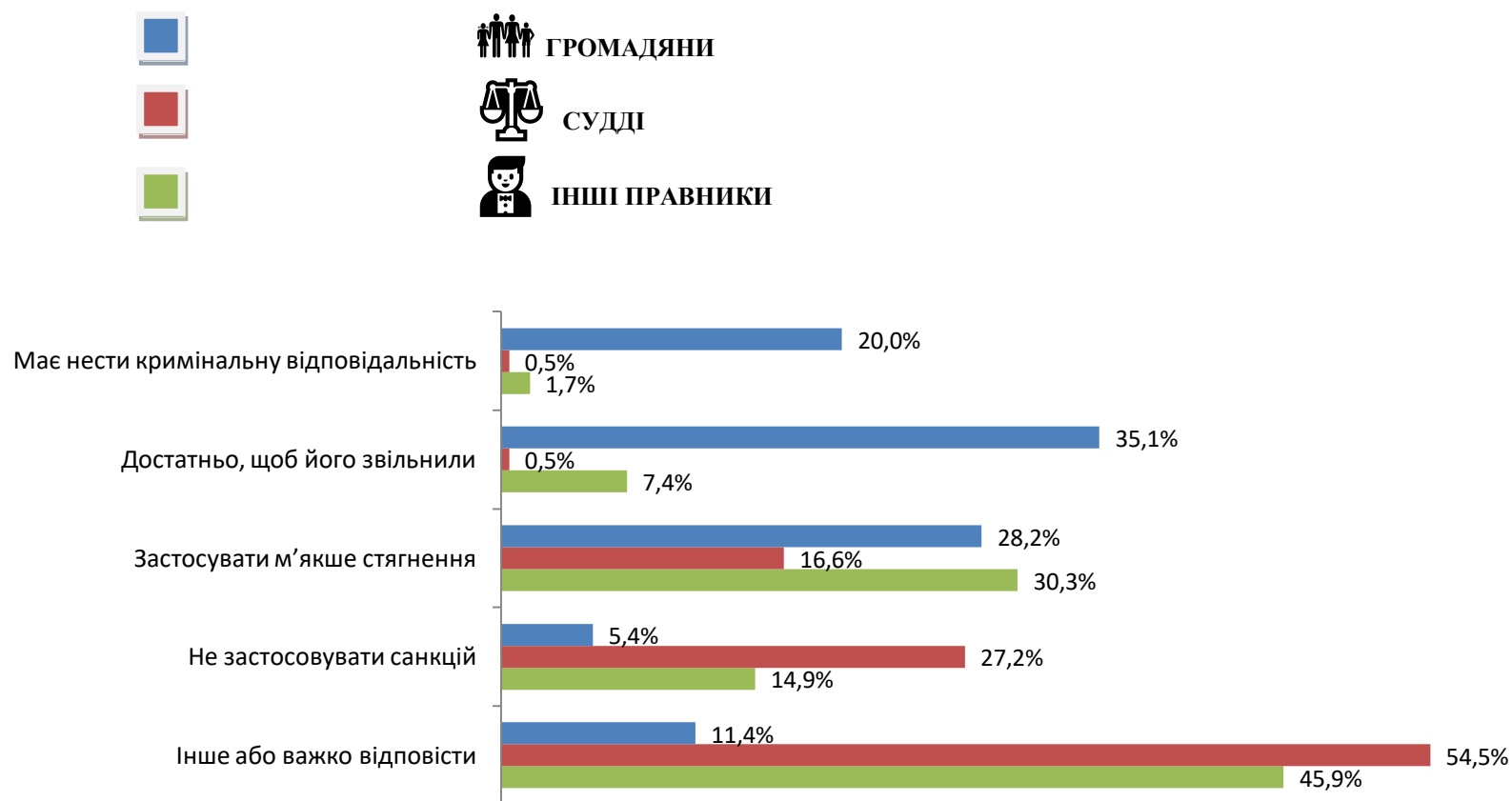
Примітка. 4 % суддів, які взяли участь в опитуванні, вважають, що суддю можна пробачити, якщо він визнав і усвідомив свою вину. Серед інших варіантів судді також називали: «нести встановлену законом відповідальність залежно від характеру дій та наслідків».

Як Ви вважаєте, на що заслуговує суддя, який приватизував житло, яке він отримав як службове на час здійснення повноважень?

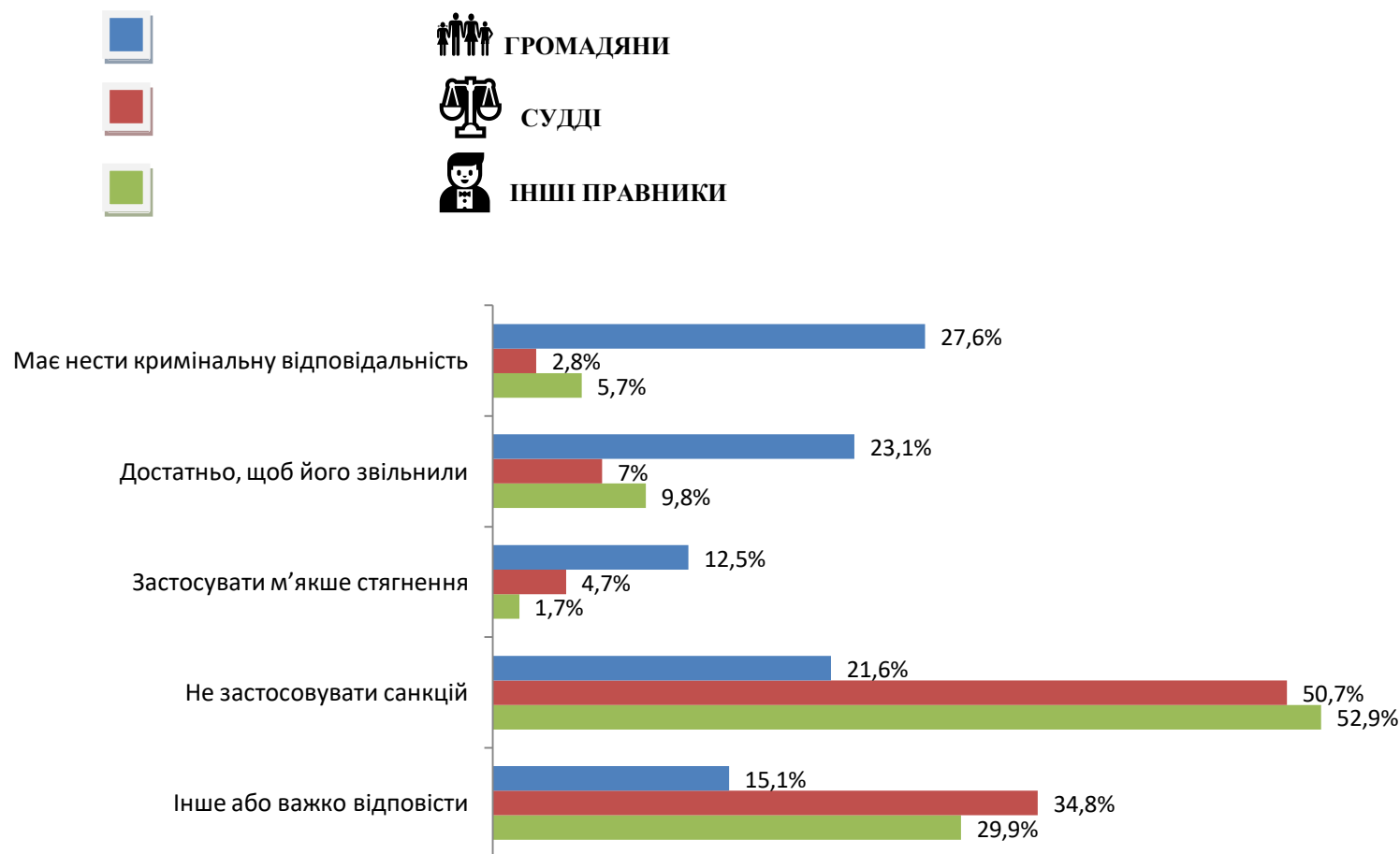
Примітка. Серед інших варіантів судді називали: «має застосовуватися відповідальність, передбачена законом, залежно від обставин, якщо приватизація відбулася незаконно».

Як Ви вважаєте, на що заслуговує суддя, який допустив помилку в електронній декларації?

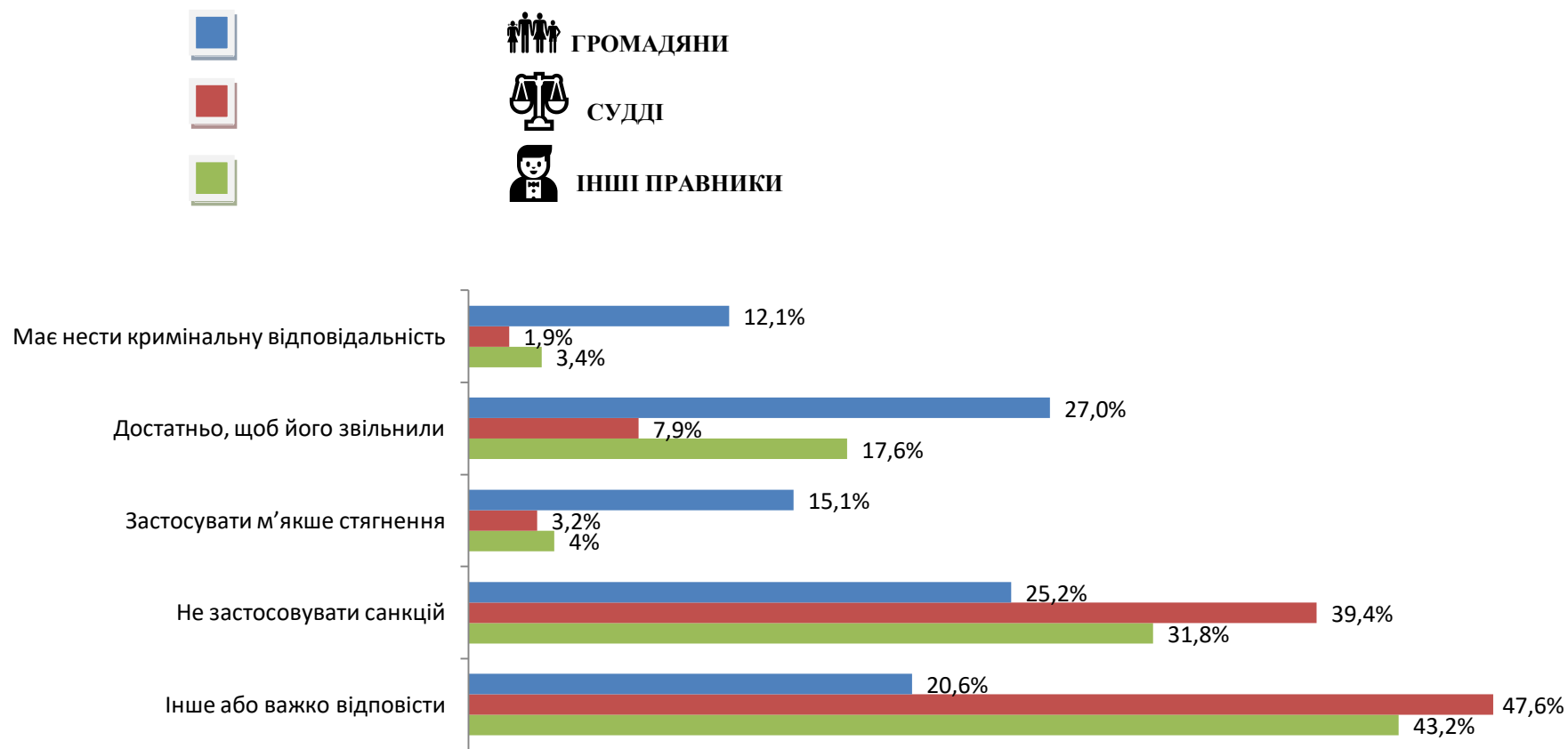
Примітка. 33 % суддів, які взяли участь в опитуванні, вважають, що суддю можна пробачити, якщо він визнав і усвідомив свою вину. Серед інших варіантів судді називали: «в залежності від встановлення умислу та характеру помилки нести відповідальність, визначену законом».

Як Ви вважаєте, на що заслуговує суддя, який веде нескромний спосіб життя (дорогі авто, годинники, великі будинки, поїздки на дорогий відпочинок тощо), що, проте, ВІДПОВІДАЄ легальним доходам його сім'ї?

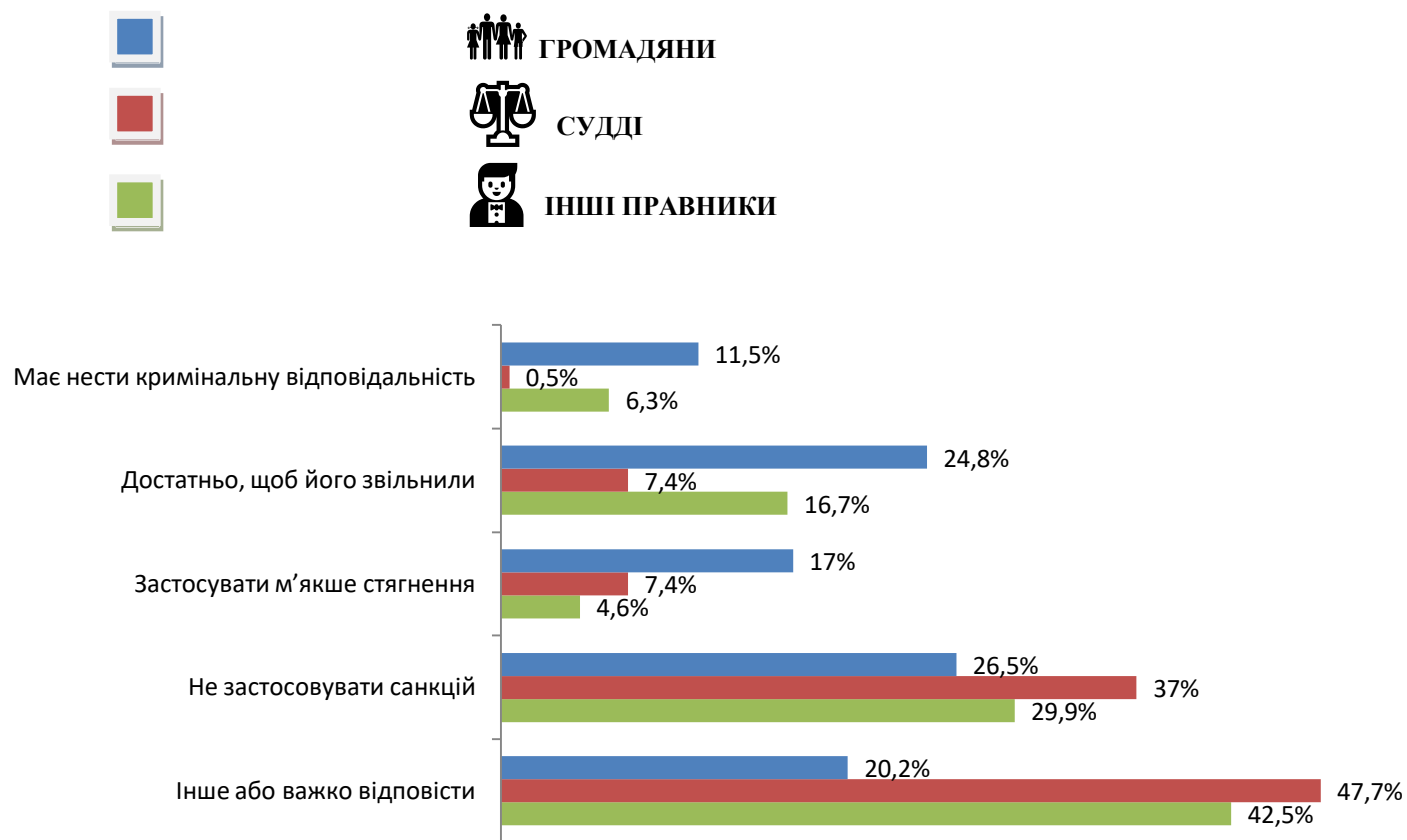
Примітка. 16 % суддів, які взяли участь в опитуванні, вважають, що суддю можна пробачити, якщо він визнав і усвідомив свою вину. Серед інших варіантів судді називали: «згідно з Кодексом суддівської етики», «якщо доходи легальні, немає підстав притягати до жодної відповідальності».

Як Ви вважаєте, на що заслуговує суддя, який відвідує Російську Федерацію?

Примітка. Серед інших варіантів судді називали: «залежно від мети і обставин поїздки в Російську Федерацію», «законодавство України не забороняє відвідувати Російську Федерацію».

Як Ви вважаєте, на що заслуговує суддя, який відвідує тимчасово окуповану територію України?

Примітка. Серед інших варіантів судді називали: «залежно від мети і обставин поїздки в Російську Федерацію», «законодавство України не забороняє відвідування, але притягнення до відповідальності має відбуватися на загальних підставах, якщо у діях посадової особи буде виявлено ознаки злочину».

Висновки

Судді оптимістичніше оцінюють думку населення про суди, ніж ця думка є насправді. Більшість суддів переконана, що реальна ситуація в судах є кращою, ніж думка населення про теперішні суди.

Головною причиною недовіри до судів є їхня репутація як корумпованих установ.

Найбільшими фобіями громадян, що перешкоджають зверненню до суду, є: відсутність віри у можливість отримати справедливе рішення суду, очікування судової тяганини, необхідність давати хабарі.

Опитування проведено на замовлення Центру політико-правових реформ за фінансової підтримки Європейського Союзу в межах проекту «Посилення ролі громадянського суспільства у забезпеченні демократичних реформ і якості державної влади» (проект реалізовувався у жовтні 2017 – вересні 2019 рр.).